

УДК 025.323-026.17

Ірина Багрій,

головний бібліотекар,

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

вул. Набережно-Хрещатська, 1, Київ, 04070 Україна

e-mail: 8bagira8@gmail.com

тел.: +38(044)2788512

ORCID 0000-0003-4684-9635

СТВОРЕННЯ АВТОРИТЕТНИХ ФАЙЛІВ НА НАЙМЕНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ: ДОСВІД, МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розкрито набутий досвід висвітлено можливості, репрезентації перспективи створення авторитетних файлів на найменування організацій, що є суттєвою складовою сучасного лінгвістичного забезпечення бібліотечних інформаційно-пошукових систем. Їх створення вимагає від розробників вивчення сучасних нормативних міжнародних документів і досвіду великих світових бібліографічних агенцій, а також проведення необхідних досліджень з бібліографічної історії зміни назв організацій, ідентифікуючих географічних ознак тощо з метою забезпечення ефективного гнучкого багатоаспектного пошуку необхідних документів.

Ключові слова: авторитетні файли, авторитетні записи на найменування організацій.

Постановка проблеми. Досвід створення авторитетних файлів (АФ) на найменування установ і організацій і вивчення сучасних нормативних та дослідницьких документів міжнародної бібліотечної спільноти підказали нові можливості підвищення ефективності використання відповідних авторитетних записів (АЗ) як у теперішньому процесі бібліотечного опрацювання нових надходжень і ретрокаталогізування, так і для поліпшення пошукових можливостей у електронних каталогах.

Метою статті є розкриття набутого досвіду, висвітлення можливостей, репрезентації перспективи створення авторитетних файлів на найменування організацій.

Виклад основного матеріалу. Згідно з таким фундаментальним документом IFLA, як «Визначення концептуальної еталонної моделі для забезпечення базису з аналізу неадміністративних метаданих,

пов'язаних із бібліотечними ресурсами», «співробітники бібліотек та інші особи, відповідальні за створення та підтримку даних, часто використовують ті ж дані, що і кінцеві користувачі для виконання схожих завдань під час здійснення своїх обов'язків» (3.1). Серед ключових завдань цих користувачів у контексті роботи з найменуваннями організацій/установ, що відносяться до типу специфічних колективних агентів, найменування котрих є конкретними, а не загальними, (4.2), зазначаються (3.2 та 6.1):

1. Знаходити (зібрати інформацію про один або кілька ресурсів, які належать до сфери інтересу, через пошук за будь-якими відповідними критеріями), зокрема, ресурси з використанням особистого імені, назви організації, або назви місця, позначених в авторитетному файлі. Створення авторитетних записів – це завжди в певній мірі моделювання та впорядкування майбутнього пошуку для того, щоб забезпечити знаходжуваність даних електронних каталогів (ЕК). Стратегія наповнення АФ спочатку була прийнята від каталогу, від документальних потоків, від змісту АЗ (якщо в каталозі відсутні БЗ на сучасну форму назви, то робиться запис, який маркується як попередній). Другим аспектом стратегії нарощення масиву АЗ стало їх створення та організації в співпраці з окремими підрозділами НБУЯМ, на організації, котрі мають відношення до цих організацій (створюють на них бібліографічні записи, співпрацюють з ними тощо) насамперед, це ЛЗ на заклади, що знаходяться в підпорядкуванні Міністерства культури України, та навчальні заклади відповідного профілю. Метою є підвищення ефективності можливостей потенціальних користувачів знаходити **потрібну інформацію**. Як пошукові одиниці наводять різні варіантні найменування: скорочені та інверсовані / прямі розгорнуті форми, варіанти з зазначенням форми власності (ТОВ, ПрАТ, комунальний заклад культури тощо), прийняті розмовні форми. Приклад:

210 02\$a Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олесь Гончара

410 02\$aK3 "ХОУНБ ім. Олесь Гончара" ХОР \$cХерсон \$5d||||

410 02\$aКомунальний заклад "Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олесь Гончара" Херсонської обласної ради

410 02\$aГончарівка \$cХерсон.

Також по мірі напрацювання кількості організацій в масиві АФ почала зростати тенденція створення записів на всю, або найближчу в часі історію перейменувань.

Найменування організацій наводяться відповідно до чинних правил каталогізації.

Наприклад, ім'я особи може бути іменем особи, на честь якої названо постійну чи тимчасову організацію (наприклад, персональну виставку творів). Також воно може бути місцем знаходження установи або проведення заходу, тобто топонімом. Особливо це стосується назв організацій, які вводяться під юрисдикцією. Приклади:

210 02\$aСумський обласний художній музей імені Никанора Онацького

210 01\$aКропивницький \$bМіськрада

210 10\$aПікассо \$gПабло Руїс \$hвиставка гравюр із серії «Suite Vollard» \$f2007 \$eКиїв.

2. Ідентифікувати (чітко розуміти зміст знайдених ресурсів та розрізнити схожі ресурси). Зокрема, це стосується організацій з однаковими назвами в полі 210. Прийнята точка доступу – «Найменування організації», які займаються однаковою або схожою діяльністю, проте ніяк не пов'язані одна з одною та знаходяться у різних містах. Наприклад:

210 02\$a«Ліра», любительське поетичне об'єднання \$cКам'янець-Подільський

210 02\$a«Ліра», поетична студія \$cДніпро.

3. Відбирати (визначати відповідність знайденого ресурсу та мати можливість прийняти або відхилити певні ресурси). Як приклад можна навести:

210 02\$a«Відродження», видавнича фірма \$cДрогобич

210 02\$a«Відродження», міжнародний фонд \$cКиїв

210 02\$a«Відродження», камерний хор \$cКиїв.

4. Отримувати доступ до змісту ресурсу, зокрема, отримувати ресурс через з'єднання або завантаження онлайн-ресурсу за допомогою посилання, знайденого в бібліотечному каталозі, отримувати інформацію про окрему сутність з інформації, записаної в авторитетних даних, уточнювати країну, в якій розташоване місто.

З цією метою вирішено доповнити авторитетні записи полем, що містить веб-адресу офіційного сайту організації та/або її офіційної сторінки в соціальних мережах. Таку практику проводить, приміром, Національна бібліотека Франції (BnF) спільно з Бібліографічним агентством з вищої освіти (Abes) при створенні FNE – Національного авторитетного файлу. Це – масштабний проект, який має на меті покращити доступність даних, що стосуються імен осіб

і найменувань організацій в Інтернеті, і створити систему посилань на них. Наприклад:

210 02\$аМузей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків \$сКиїв

856 4#\$uhttp://khanenkomuseum.kiev.ua/ \$e20180918

856 4#\$u https://www.facebook.com/khanenkomuseum/
\$e20180918.

5. Досліджувати (відкривати, розкривати та виявляти ресурси, використовуючи зв'язки між ними і в такий спосіб розміщувати ці ресурси в контексті), зокрема, переглядати назви міжнародної організації різними мовами.

Це актуально, насамперед, із таких причин, як необхідність відстеження історичного зв'язку між назвами однієї установи, які були у неї за часів входження України до Російської імперії, СРСР та сучасними назвами, особливо після проведення в країні процесу декомунізації, тобто, відстеження змін офіційних і скорочених назв у часі та просторі. До речі, зараз на офіційних сайтах деякі органи місцевого самоврядування виводять свій «родовід» із надання їхньому місту Магдебурзького права або із ще давніших часів. За цей час неодноразово могли змінюватися назва самого населеного пункту, його статус, а також його приналежність до адміністративно-територіальних одиниць. Для цього в полі «300 Довідкова примітка» наводиться повна історія перейменувань організації із зазначенням років існування кожного варіанту назви та підпорядкування, а відповідні АЗ створюються при появі в ЕК бібліотеки бібліографічних описів на документи, в яких ця організація виступає колективним автором. А у полі «820 Інформація про використання точки доступу в полі 210» зазначається відповідний часовий проміжок.

Відстеження цих змін назв і приналежностей до адміністративно-територіальних одиниць у перспективі варто було би контролювати в окремому АФ географічних назв, де б фіксувалися, зокрема, періоди існування тієї чи іншої територіально-адміністративної одиниці, зв'язок минулих назв із сучасними, написання різними мовами, коли це пов'язано з існуванням окремого населеного пункту в різні часи в різних державах (приміром, Австро-Угорщині та Україні з написанням в латиничній та/ або кириличній графіці). Також такий файл став би у нагоді при відстеженні сучасних змін назв місця розташування організації у зв'язку з процесами декомунізації та/ або зміни (або незміни) її назви. Приклади:

210 01\$аЕкатеринославская губернія \$bСлавносербский уезд
\$bЗемская управа

210 01\$аЛуганська область \$bСлов'яносербськ \$bСелищна рада

210 02\$аДніпропетровська філармонія імені Л. Б. Когана
\$cДніпро.

Щодо наявності у бібліотечних фондах документів української діаспори з різних країн і міжнародних організацій, які мають в Україні власні представництва чи філії, було прийнято рішення створювати на них пов'язані посиланнями АЗ мовою документа та мовою країни місця знаходження чи розташування штаб-квартири. Наприклад:

101 ##\$aukr \$aeng

210 02\$а«Волинь», товариство \$cВінніпер, Канада

710 02\$а«Volyn», Tovarystvo \$cWinnipeg, Canada \$8eng.

Також вирішено встановлювати зв'язок окремих постійних колективів з тимчасовими, наприклад, оргкомітет із заходом, який він аберегулярно проводить, або це визначна подія в культурному житті нашої країни. Це суттєво, насамперед, для конференцій, мистецьких та благодійних заходів, аукціонів тощо.

210 12\$а«Мистецтво милосердя», аукціон \$f2011 \$eХарків

300 ##\$аПерший благодійний аукціон «Мистецтво милосердя» (Національний проект Міжнародного благодійного фонду «Фонд Олександра Фельдмана» «Майбутнє -- в очах дітей») проведено у Харкові 30 травня 2011 р.

305 0#\$аДив. також: \$b«Фонд Олександра Фельдмана», міжнародний благодійний фонд

510 02\$а«Фонд Олександра Фельдмана», міжнародний благодійний фонд \$cХарків «Фонд Олександра Фельдмана», міжнародний благодійний фонд (Харків).

Модель, запропонована IFLA, насамперед, стосується даних та функціональних можливостей, необхідних кінцевим користувачам (та посередникам, які працюють від їхнього імені) задля задоволення інформаційних потреб. Як зазначалося вище, бібліотечні фахівці та інші особи, відповідальні за створення та підтримку даних, часто використовують ті ж дані, що і кінцеві користувачі для виконання схожих завдань під час здійснення своїх обов'язків. (3.1). По мірі наповнення АФ АЗ на найменування організацій із метою забезпечення подальшої тематичної навігації по вже достатньо великому масиву авторитетних даних було

прийнято рішення доповнити записи полем з індексами прийнятої в бібліотеці за базову класифікаційної системи УДК. До речі, аналогічну практику пропонує OCLC із застосуванням прийнятої там Десятькової класифікації Дьюї (DDC).

Висновки та практичне значення. Роботи зі створення АФ на найменування організацій у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого тривають, з одного боку, вимагаючи нових підходів для масиву даних, які постійно збільшуються кількісно та збагачується записами, при формуванні яких постають нові завдання, що вимагають час від часу нестандартних вирішень. Останні в подальшому лягають в основу методичних рішень, які сприяють підвищенню ефективності пошуку як однієї з кінцевих цілей використання АФ. Приміром, на перспективу для підвищення інформативності механізму пошуку з використанням АЗ розглядається можливість створення зв'язків між АЗ найменування організації та ім'я особи, котра фігурує в назві організації. З іншого боку, ця робота вимагає вивчення та впровадження сучасного міжнародного досвіду зі стратегічною метою інтеграції вітчизняного доробку у міжнародні авторитетні файли на зразок VIAF.

Список бібліографічних посилань

1. Riva P., Le Bœuf P. та Zhumer M. Визначення концептуальної еталонної моделі для забезпечення базису з аналізу неадміністративних метаданих, пов'язаних із бібліотечними ресурсами. URL: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr-lrm/ifla-lrm-august-2017_rev201712-uk.pdf.
2. En route pour le Fichier national d'entités (FNE). URL: https://www.bnf.fr/sites/default/files/2019-02/cp_fne.pdf.
3. Ellero N. Metadata priorities and focus profile: VIAF. URL: <http://metaware.buzz/2018/02/05/metadata-priorities-and-focus-profile-viaf/>.

References

1. iRiva, P., Le B' of P., Zhumer, M. Viznazhennia konzheptualnoi etalonnoi modeli dlia zabezpezhennia bazysu z analizu neadministrativnykh metadanykh, povazanykh iz bibliotechnymy resursami. Retrieved from https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr-lrm/ifla-lrm-august-2017_rev201712-uk.pdf. [In Ukrainian].
2. En route pour le Fichier national d'entités (FNE). Retrieved from https://www.bnf.fr/sites/default/files/2019-02/cp_fne.pdf. [In French].
3. Ellero, N. Metadata priorities and focus profile: VIAF. Retrieved from <http://metaware.buzz/2018/02/05/metadata-priorities-and-focus-profile-viaf/>. [In English].

Iryna Bagrii,

Chief Librarian,

Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine

1, st. Naberezhno-Khreschatska, Kyiv, 04070, Ukraine

e-mail: 8bagira8@gmail.com

tel.: +38(044)278-85-12

ORCID 0000-0003-4684-9635

Creation of authority files for corporate body names: experience, possibilities, perspectives

In the article the experience gained is exposed, the possibilities, representations of perspective of creation of authoritative files on the name of the organizations are presented, which is an essential component of modern linguistic support of library information retrieval systems. Their creation requires from developers to study contemporary regulatory international documents and the experience of largest bibliographic agencies of the world, as well as to receive timely and reliable background bibliographic information on history, identifying geography features, etc. to ensure effective search. This work requires the study and implementation of contemporary international experience with the strategic aim of integrating national expertise into internationally reputable files such as VIAF.

Keywords: authority files, authority records on the corporate body names.